

בית כנסת "אדרת אליהו"
ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת פרשת קרח
מברכים חודש תמוז תשפ"ג (ר"ח בימי שני ושלישי)
גיליון 241

בגיליון זה:

להודות אבל לא להסתפק

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי
האם זכית לקיים מצוות תפילין מימיר?

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

פרץ או פרץ?

סמי ויינדלינג

תמידים כסדרם

יהודה ליבוביץ

ברכות הודאות והודעות

הוועד

להודות אבל לא להסתפק

זכות גדולה זכינו לחיות בירושלים עיר הקודש, לה ציפו וקיוו אבותינו אלפי שנים. מעולם לא הייתה ירושלים בנויה ומפותחת כפי שהיא כעת ועל דברים גדולים אלו- עלינו להודות ולהלל את הקב"ה בכל יום, בכל עת ובכל שעה.

אולם, מציאות שכזו יכולה גם להשכיח ולהעלים מאיתנו שהמשימה עדיין לא הושלמה, וכי יש עוד קומה שלמה אליה יש לשאוף ולקוות.

חודש תמוז מביא עמו את תחילת האבל הגדול על חורבן המקדש. **האבל אינו רק על מה שהיה בעבר אלא על מה שקורה בהווה.** מקום מקדשנו היה לזרים ולנוכרים.

למען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט, עד שנזכה בעזרת ה' לראות בימינו את הר בית ה' בראש הרים, נשא מכל גבעות, ונהרו אליו כל עם ישראל באהבה ובשמחה!

חודש טוב ובשורות טובות לנו ולכל בית ישראל!

אסף הר-נוי

האם זכית לקיים מצוות תפילין מימיר?

הרב אסף הר-נוי - רב הקהילה

אחת ההלכות אליה רבים לא שמים לב מתוך הלכות תפילין היא **מקום הנחת תפילין של ראש**. אנו רגילים להניח את התפילין בבוקר לראשנו ולעיתים רבות התפילין כלל לא מונחות במקומן. תפילין של ראש שלא הונחו במקומם פירושו- כאילו לא הנחתי תפילין וברכתי את הברכה לבטלה.

על כן בחרנו הפעם לעסוק בנושא חשוב זה, בתקווה ובתפילה לעורר בציבור את הנושא.

היכן המקום הנכון להניח בו את תפילין של ראש?

מקום הנחת תפילין של ראש הוא על המקום ששערות הראש גדלות בו. הוא מתחיל מהמקום בו יש את שורשי השערות הסמוכים למצח ועד למקום שמוחו של תינוק רופס(לכיוון מרכז הראש). ולמי שאין שיער- לפי המקום בו היה השיער בעבר.

לעניין זה צריך לשים לב לשני דברים:

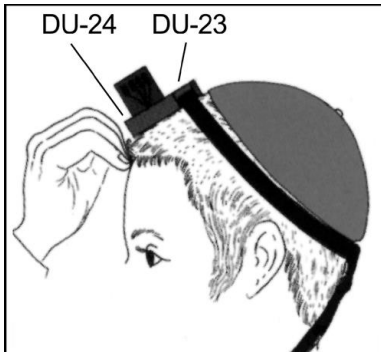

1. שיהיו התפילין כנגד בין העיניים: צריך לכוון את התפילין שיהיו באמצע הראש כנגד בין העיניים¹ (וכמובן שלא ביניהם ממש), ומכל מקום- כל זמן שהן מונחות כנגד העיניים, אפילו אם זזו מעט לימין או שמאל – עדיין נחשבות שנמצאות במקומן וקיים את המצווה².

¹ שרייע כז, ט-י.

² שר"ת דברי חיים ב, ו, וציץ אליעזר יב, ו, ב.

2. שייטת התפילין על השיער עצמו ולא יירדו מתחתיו: לגבי המקום בו יושבות התפילין בגובה הראש יש להיזהר במיוחד מאוד, מכיוון שאם יהיו אפילו מקצת³ מן התפילין כנגד המצח- המניח כך לא קיים את המצווה, ואם בירך – ברכת לבטלה.

ומה נחשב ל"מצח" שאם התפילין אפילו במעט עליו (או כנגדו) לא נחשב שקיים את המצווה? כל מה שמתחת למקום גדילת שערות הראש- נחשב למצח, ולמי שנעשה קרח- מניח על פי המקום שגדלו שערותיו בצעירותו⁴.

מי ששערותיו ארוכות ונפלות על המצח צריך להקפיד שמקום התפילין יהיה רק על מקום שורשן של השערות ולא על השערות שנפלות על המצח.

עצה טובה-

ובכל מקרה- העצה הטובה ביותר, כמו בצבא- "יש ספק? אין ספק!". כל עוד מסופקים אם התפילין יורדות למטה מדי ומגיעות על המצח- כדאי להרים אותם מעט למעלה, מכיוון שלכיוון מרכז הראש יש הרבה מקום אפילו להניח תפילין נוספות. לכן בכל ספק נכון למשוך אותם למעלה ולצאת מכל השאלות. ומכיוון שרצועות התפילין עשויות מעור שעם הזמן נמתח ונשחק- הרי שלולאת הראש נעשית עם הזמן גדולה מעט מעט ונכון פעם בכמה זמן להקטין את הלולאה במעט כדי להתאים אותה לראש, שלא יחליקו התפילין למטה.

ומי שלא יודע כיצד להקטין את לולאת הראש- יכול לפנות אלי ואשמח מאוד לעזור לו בכך. ואם הוא מתבייש- שלא יתבייש. ואם הוא מאוד מתבייש- הוא יכול להסתכל ב"יו-טיוב" שם יש סרטון הדרכה בעניין הקטנת רצועת תפילין של ראש.

³ משנה ברורה, כז, לג, וכה"ח מ, וע' בילקוט יוסף כז, וביורר הלכה כז, לה.

⁴ כה"ח כז, לח.

פּרץ או פּרץ?

סמי וינדלינג

שבועות תשפ"ג, מניין ותיקין. לאחר לילה מאתגר, עם לא פחות מעשרה שיעורים, בקהילתנו, אני ניגש לקרוא את מגילת רות על הקלף (הכוונה בלי ניקוד). לקראת סוף הקריאה, אומר אני "ואלה תולדות פּרץ. הרב הר נוי מתקן אותי, לא פּרץ עם סגול, אלא פּרץ עם קמץ. כמובן שהרב צודק, אבל בכל זאת לוקח לי כמה שניות לחזור על המילה, ולא מתוך עייפות. אכן טעם המקרא (לפחות כך אני זוכר) של המילה פרץ הינו זקף קטון. לכל בעל קריאה שלמד פעם את התיאוריה של טעמי המקרא, מדובר על טעם מסוג "מלכים", מה שמהווה הפסקה משנית בפסוק, ולא מסוג "קיסרים", כמו אתנחתא או סוף פסוק, שהיא הפסקה עיקרית. המשמעות על הניקוד של אותה מילה משתנה. אם הטעם הוא קיסר, פרץ ייכתב עם קמץ, ואם הטעם הוא מסוג מלך, פרץ ייכתב עם סגול. במקרא אפשר לראות דוגמאות אחרות על המילים ארץ, גפן, פסח, או אפילו לפעמים למי שמכיר את העברה האשכנזית, מילת מצרים שנכתבה עם פתח או עם קמץ, ערב שהצרה נהפך לקמץ תחת טעם מסוג קיסר, וכו'.

אבל בפסוק שלנו בסוף מגילת רות, כתוב פּרץ עם קמץ, למרות שלפי החוקים הנ"ל אמור להיות פּרץ עם סגול! מה שמעניין הוא שאני שנים רבות קורא את מגילת רות בשבועות, ולא זכור לי על טעות פה - האמת היא שהרב הר נוי לא שמע בשנים הקודמות כשקראתי במניין השני, ואולי הרבה אנשים חושבים שזה לא משנה את המשמעות של המשפט, ולכן לא צריך לתקן. אבל, בכל זאת, כשחפשתי סיבה למקרה יוצא דופן של פרץ. גיליתי משהו מעניין ביותר...

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי, רב במנטובה שבאיטליה בין המאה השש-עשרי למאה השבע-עשרי, כתב ספר מנחת שי, שבו הוא מתעניין בצורתו ניקוד ודקדוק בתנ"ך. בהקשר לפסוק שלנו על תולדות פרץ, מצטט המחבר האיטלקי את המדרש בראשית רבה. בכל התנ"ך המילה תולדות כתובה תלדות, כלומר בכתב חסר, חוץ מהשני מקרים: "ואלה תולדות השמים והארץ בהיבראם" בפרשת בראשית לאחר בריאת העולם, ובפסוק שלנו "ואלה תולדות פרץ". כלומר הפסוק שלנו מהווה שלמות מסוימת בתולדות האנושות ובהתפתחותה. לפי המנחת שי, לא מדובר על התפתחות מושלמת אלא חלקית. אכן, ששה דברים נטלו מאדם הראשון כשגורש מגן עדן, ואלו הן: זיוו, חיי, קומתו, פרי הארץ, פירות האילן ומאורות. כשפרץ "פרץ" לעולם ועד דוד המלך, שלושה מתוך השישה דברים

תוקנו, או חזרו, זיוו, פרי הארץ ופירות האילן. האמת היא שאפשר לראות את החזרה על ידי זיו פני השכינה, דוד המלך אכן מסמל את חזרת המלכות לישראל לשושלת, כתנאי קדם לבניית המקדש. פירות האילן ופרי הארץ כמובן מתייחסים כמובן לחזרה לחקלאות בישראל, חקלאות פורחת לאחר הרעב של ימי השופטים. זו הסיבה שה"פרץ" הראשון של הפסוק מופיע עם סגול אחד, כלומר השלוש נקודות שמסמלות את שלושת הדברים שחזרו לאנושות, והשני עם סגול פעמיים, כלומר שש נקודות שמסמל את ימות המשיח שהכל יחזור למקומו המקורי.

נוסף על כך, נטיעת פרות האילן מראה בתנ"ך, ובמיוחד אצל הנביאים של דור החורבן, תקווה לעתיד ולשיבת ציון למרות ההרס והגלות הבאה. פרק לא של ירמיהו מאוד בולט בהקשר הזה. "והיה כאשר שקדתי עליהם לנטוש ולנתוץ, ולהרוס ולהעביד ולהרע, כן אשקוד עליהם לבנות ולנטוע נעם ה'" (ירמיהו לא, כז). לקראת חודש תמוז, המתחיל את תקופת האבל של עם ישראל, הנקודה שראינו אצל פרץ, של שיפור המצב הכללי לקראת חזרה לגן עדן של לפני חטא אדם הראשון, מהווה נקודה אופטימית. אם בתולדות ישראל קיימים משברים, התמונה הכללית תמיד מראה שיפור. בדורנו שראתה את תקומת מדינה יהודית על אדמת ישראל, דברים אלו ברורים, וכמו שפָּרַץ עם קמץ הופך לפָּרַץ עם סגול, כך גם בן פרץ ובן דוד יגיע במהרה בימינו!

תמידים כסדרם

יהודה ליבוביץ (ע"פ שיחה של הרב ליכטנשטיין זצ"ל)

חודש תמוז, שאנו עומדים בפתחו, הוא חודש ידוע לשמצה. בחודש זה אנו מציינים שני ימי זיכרון לפורענויות הקשות שעברו על כנסת ישראל: ט' בתמוז ו"ז בו. שלא כמו חודש אב, בו אנו חוגגים את ט"ו באב לאחר תענית החורבן, בחודש תמוז אין ולו מועד אחד המאזן את ימי הפורענות.

המשנה במסכת תענית מונה חמישה דברים שאירעו לעם ישראל בי"ז בתמוז: "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז... נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל". (משנה תענית כו.) קשה מאוד לדרג את חמשת המאורעות המוזכרים במשנה לפי סדר חשיבותם. כל הפורענויות שאירעו ביום זה הן קשות, וגרמו לתוצאות איומות לטווח רחוק. ולמרות הקושי שבזיהוי המאורע החמור מבין החמישה, דומה שאין מי שיחלוק על כך שביטול התמיד הוא המאורע הקל ביותר לכאורה, הפחות פרובלמטי מכולם. אנו רגילים לחיות ללא הקרבת התמיד ואיננו חשים בחסרונו, אך גם אם ננסה לשחזר את הרגשתם של אנשי ירושלים בתקופת החורבן – נראה שאין להשוות את ביטול התמיד, שאינו אלא הפסקתו של מאורע חיובי, לארבעת הטרגדיות האחרות.

אכן, ישנן דתות ותפיסות דתיות שהתמידים תופסים בהם תפקיד מינורי ומשני בלבד. אמונות אלו שמות את הדגש על המועדים המיוחדים – רגעי השיא, שעות השיא וכד' – בניגוד ליום-יום האפור והשגרתי. היהדות אינה שייכת לקבוצת דתות זו – עולם היהדות בכלל ועולם ההלכה בפרט מושתתים ובנויים על מושג התמיד. הדבר מתבטא הן בתחושה בכך שהאדם מצווה להתייחס למציאותו ונוכחותו של הקב"ה, ש"לית אתר פנוי מיניה", בכל שעה ובכל מקום; הן במצוות ספציפיות החלות על האדם בכל יום, בכל מקום ובכל מצב: חובות הלבבות, מצוות הזכירה, ועוד.

במקביל למושג התמיד, גם לקרבן התמיד ישנו אופי כפול: זהו קרבן המובא בכל יום, כשם שמוסף השבת הוא קרבן המובא בכל שבוע; ובמקביל, הקרבנות מהווה חלק מהמערך הקבוע במקדש, בדומה להדלקת הנרות ולהקטרת הקטורת. בשל אופיו הייחודי קובע קרבן התמיד את מסגרת ההקרבה במקדש, הנעשית כולה בין קרבן התמיד של הבוקר וקרבן התמיד של בין-הערביים, ובכך הוא מעצב, בונה ומתווה את אופיו של היום כולו במקדש ומחוצה לו.

מרכזיותו של קרבן התמיד בעולם היהדות מוצאת את ביטויה גם במישור ההלכתי הצרופ: "התמידין קודמין למוספין" (משנה זבחים פט.). לקדימות קרבן התמיד על המוספים ישנם שני ביטויים: קדימות זמנית, וכן קדימות מצד סדר העדיפויות כאשר ניתן להקריב רק אחד מהם. התפיסה העולה מהמשנה, לפיה התמידים סוללים את הדרך ומהווים תשתית למוספים, עומדת בניגוד חריף למנטליות הפופולרית. בד"כ נתפס האדם לחגיגות, לייחוד ולחריג, ומזלזל – אם לא בוחל – בשגרה, בשעמום ובעול היומיומי. בניגוד לקונספציה המקובלת, מעמידה המשנה מערכת עדיפויות שונה: "התמידין קודמין למוספים". עמוק

בתודעתנו הדתית טבועה התודעה שללא תמידין- גם מוספים לא יהיו, ואין אפשרות לבנות פירמידה הפוכה, המעדיפה את המוספים על התמידים.

הגמרא בזבחים דנה במקרה של התנגשות בין שני קרבנות, האחד מקודש מחבירו, אך השני תדיר ממנו: "איבעיא להו: תדיר ומקודש - איזה מהם קודם? תדיר קודם משום דתדיר, או דלמא מקודש קדים, דקדיש? תא שמע: תמידין קודמין למוספין, ואף ע"ג דמוספין קדיש! אטו שבת למוספין אהני לתמידין לא אהני?" (זבחים צ:)

חותמו של היום טבוע עמוק-עמוק בקרבן התמיד של אותו יום. כשם שמוסף השבת יונק מקדושתה של השבת - כך התמיד המוקרב בשבת שואב ממנה. לעולם אין המוסף החד פעמי עדיף על התמיד השגרת.

בשל מרכזיותו של מושג התמיד בתודעתנו, לא ייתכן שניוותר שווי נפש לנוכח ביטולו של הקרבן. הנוצרי יסתדר בקלות עם ביטולו של התמיד, אך כל עולמו של בן-תורה עומד ומבוסס על התמידים, והמשמעות העמוקה שמאחורי ביטול התמיד צריכה להחריד אותו לא פחות - ואולי אף יותר - ממשמעותן של הטרגדיות האחרות שאירעו בי"ז בתמוז. עם כל חומרנו של ביטול התמיד בשל גזירת המלכות, אנו עומדים בפני סכנה חמורה פי כמה: ביטולו של התמיד מתוך שחיקה וכרסום, ולא מאונס. כאשר משהו מהתפיסה הלא יהודית, לפיה רק המוספים הייחודיים חשובים, מחלחל לתודעתנו, והביטויים והאירועים היומיומיים מתגמדים ומאבדים את ערכם בעינינו - אזי צריך הדבר להדליק בפנינו נורת אזהרה. ליהודי אין רגעים פרזאיים - עליו להיות אמון על הערכת הפרוזאי ועל זיהוי הפן השירי שבפרוזה, בבחינת 'התורה כולה איקרי שירה'. כאשר רמת המודעות והמחוייבות לתמידים מתכרסמת- יש בכך סכנה רבת.

- מזל טוב למשפחת חזנוביץ להולדת הנכד.
- מזל טוב למשפחת ראובני לנישואי הבן הלל.
- מזל טוב למשפחת הבלין לנישואי הנכד הלל.
- מזל טוב למשפחת שוורץ להולדת הנכדה.
- מזל טוב למשפחת פרץ לנישואי גולן עם קארין.

- אנחנו משתתפים בצערם של משפחת סעדה על פטירת אמו של אוריאל.
- אנחנו משתתפים בצערם של משפחת יעקבסן על פטירת אביו של ישראל.

law.golan@gmail.com
yehuda.lebovich@gmail.com
eliahouk@gmail.com
nirekal@walla.com
yoavshap89@gmail.com

0546691911
0526448094
0545723801
0502017023
0508854785

אריאל גולן
יהודה ליבוביץ'
אליהו משה קליין
ניר קלמנוביץ
יואב שפירא